

Seminaari 5.9.2013

Kansanedustaja Antti Kaikkonen: ”Asevelvollisuus kaipaa hienosäätöä”

(muutosvarauksin)

Yleisestä asevelvollisuudesta keskusteleminen tuntuu Suomessa olevan melko vaikeaa. Siksi tämän seminaarin kaltainen keskustelutilaisuus on tärkeä. Asevelvollisuudesta, sen parantamisesta tai muuttamisesta on voitava keskustella ilman, että leimakirveet heiluvat. Meidän on syytä arvostaa erilaisia mielipiteitä tässäkin asiassa.

Heti alkuun on kuitenkin selvyuden vuoksi todettava, että Keskusta kannattaa yleistä asevelvollisuutta. Puoleen nettisivut sanovat asiasta näin: ”*Suomi rakentaa puolustusratkaisunsa yleisen asevelvollisuuden varaan. Vain näin voidaan puolustaa koko maata. Yleinen asevelvollisuus on kustannustehokas tapa hoitaa maanpuolustus, ja sillä on myös useita myönteisiä yhteiskunnallisia vaikutuksia. Yleistä asevelvollisuutta tulee yhteiskunnan muutosten seurauksena kehittää ja uudistaa, erityisesti huomioiden siviilikriisinhallinta.*”

Yleiselle asevelvollisuudelle nostetaan usein kaksi eri vaihtoehtoa. Ensimmäinen on vapaaehtoinen tai valikoiva asepalvelus, jolloin armeijamme koostuisi nykyistä pienemmästä joukosta vapaaehtoisia naisia ja miehiä. Toinen vaihtoehto on ammattisotilaista koostuva palkka-armeija. Yksi vaihtoehto lienee sekin, että armeijaa ei ole ollenkaan, mutta sellaisen vaihtoehdon kannatus taitaa kuitenkin olla toistaiseksi aika vähäinen.

Syyt yleisen asevelvollisuuden kannattamiselle:

Ensinnäkin asevelvollisuudella ja varusmiespalveluksella on kansalaisten maanpuolustustahtoa lujittava vaikutus. Korkea maanpuolustustahto on osa uskottavaa puolustustamme sekä eräs alueellisen vakauden rakennusaineista. Tämä toimii osana hyökkäyksien ennaltaehkäisyssä.

Toinen tärkeä argumentti yleisen asevelvollisuuden takana on sen kustannustehokkuus, kun puolustus perustuu suurimmaksi osaksi reserviin. Suomen kaltaista maantieteellisesti suurta maata olisi vaikea puolustaa kovin pienellä joukolla. Massoja tarvitaan, vaikka sodankäynti onkin muuttunut talvisodan ajoista.

Mutta pelkät massat ja metsien puolustaminen ei riitä. Mikäli sotatilanteeseen jouduttaisiin, olisi hyökkäyksen kohteina todennäköisesti paikat, joissa on kriittistä infrastruktuuria ja liikenteen solmukohtia. Lisäksi kyberhyökkäyksiin varautuminen vaatii aivan toisenlaista puolustusta, kuin miehiä seisomaan rajalle.

Näiden mielestäni aivan järkevien argumenttien lisäksi joskus kuulee aivan päättömiä perusteluita yleisen asevelvollisuuden säilyttämiselle:

Asepalvelus on arvokas, koska se kokoaa ikäluokan yhteen ja yhdistää yli rajojen – mutta eihän näin ole eikä se edes ole armeijan tehtävä. Peruskoulu kokoaa koko ikäluokan yhteen, armeija puolestaan vain valitun joukon miesten keskuudesta.

Armeija tekee pojista miehiä – Suomen lisäksi yleinen asevelvollisuus Euroopassa on vain Kreikassa, Kyproksella, Virossa ja Tanskassa. Lisäksi Virossa ja Tanskassa vain pieni osa suorittaa asepalveluksen. Tietääkseni pojista kasvaa kyllä miehiä muissakin, kuin edellä mainituissa maissa.

Asepalvelus on miehille luonnollista – jos se on niin luonnollista, miksi siihen on pakotettava vankeustuomion uhalla?

Joskus kuulee myös sanottavan, että yleisen asevelvollisuuden kautta kansalaiset voivat kokea olevansa yhdenvertaisessa asemassa. Sanotaan, että yleinen asevelvollisuus on valikoivaa asevelvollisuutta tasavertaisempi ja oikeudenmukaisempi ratkaisu.

Tätä näkemystä on mielestäni kuitenkin syytä kritisoida. Ensinnäkin asevelvollisuus ei aseta kansalaisia yhdenvertaiseen asemaan, vaan se velvoittaa vain noin 50 % kansalaisista eli miehiä. Tämä on tasa-arvo-ongelma, ja se on syytä todeta tässäkin puheenvuorossa ääneen. Synnytyistä ei voi verrata asevelvollisuuteen.

Toisekseen, n. ¼ miehistä vapautetaan asepalveluksesta jo ennen sen alkamista ja 1/5 aloittaneista keskeyttää palveluksen. Tämä saattaa lisätä eriarvoistumista.

Meidän ei siis pidä tyytyä nykyisenkaltaiseen asevelvollisuuteen. Sen on elettävä ajassa. Vähintäänkin se kaipaa hienosäätöä.

Yleisen asevelvollisuuden kehityskohteita:

Vaikka suomalaisten enemmistön mielestä emme ole halukkaita luopumaan yleisestä asevelvollisuudesta, on muutamaan asiaan kiinnitettävä mitä pikimmiten huomiota:

1. Varuspalveluksen suorittaminen mahdollistettava ”ympäristöjoukoissa”.

Kun ympäröivä maailma ja Suomea koskevat uhat ovat muuttuneet, on myös asevelvollisuuden muututtava.

Kansallisen turvallisuuden ja hyvinvoinnin kannalta entistä oleellisempaa on varautua sotilaallisten uhkien lisäksi myös erilaisten ympäristöönnettomuuksien torjuntaan.

Ympäristöjoukkojen luomisessa on kyse siitä, että osa asevelvollisuutta suorittavista koulutettaisiin torjumaan ja ehkäisemään erilaisia ympäristötuhoja. Tällaisia ovat esimerkiksi erilaiset öljy- tai

kemikaalionnettomuudet, kaivosonnettomuudet, säteily tai vaikkapa myrskytuhojen seuraukset. Tarvetta ympäristöjoukkojen käytölle olisi viime vuosinakin ollut useassa kohtaa, ja varmasti on jatkossakin. Tehtäviin koulutettaisiin pieni osa varusmiesikäluokasta.

Yleisen asevelvollisuuden suorittaminen ympäristöjoukoissa olisi kolmas vaihtoehto nykyiseen asepalveluksen ja siviilipalveluksen rinnalle. Esitän, että ympäristöjoukkojen valmistelu aloitetaan puolustusministeriön ja ympäristöministeriön yhteistyönä mahdollisimman ripeästi.

2. Yleisen asevelvollisuuden tasa-arvo-ongelma

Asevelvollisuus on pakko, joka koskee sukupuoleen perustuen vain osaa suomalaisista. Se on ongelma, jota ei voida kieltää.

Asevelvollisuutta puolustetaan sanomalla sen tavoittavan koko ikäluokan, joten sen avulla saadaan kontakti niihin nuoriin, jotka ovat putoamassa kelkasta. Tämä sinänsä hyvä tavoite ei kuitenkaan nykyisellä järjestelmällä toteudu, sillä se ei koske naisia, ja todennäköisesti osa vapautuksen saavista miehistä on juuri kyseisiä syrjäytymisuhan alla olevia.

Jos halutaan saada koko ikäluokasta kiinni vielä täysi-ikäisyyden jälkeen ja parantaa tasa-arvoa, perustellumpaa olisi säätää kutsunnat pakollisiksi kaikille, niin naisille kuin miehille. Tässä kaikkia nuoria koskevassa kutsunnassa heille tehtäisi terveystarkastus ja ”tulevaisuussuunnitelma”. Kutsunnan yhteydessä voitaisi myös markkinoida asevelvollisuuden erilaisia suoritusvaihtoehtoja niin miehille kuin naisille (varusmiespalvelus, siviilipalvelus, ympäristöjoukot).

Järjestelmä voisi toimia nykyiseen tapaan, mutta laajennettuna ja ajantasaistettuna.

3. Vankeustuomio totaalikieltäytymisestä

Maksimissaan 173 päivän ehdoton vankeustuomio on kova. Se on myös suoritettava kokonaan toisin kuin monet muut vankeustuomiot, eikä mahdollisuutta ehdonalaisuuteen ole. Länsimaisessa demokratiassa ei mielestäni tulisi joutua vankilaan kieltäytyessään tekemästä jotain oman vakauksensa vastaista.

Se, että rangaistus on mahdollista laittaa käytäntöön kotiarestin muodossa ja nilkkarenkaan valvonnalla ei muuta sitä tosiasiaa, että rangaistus ylipäättään on häpeäpilkku ihmisoikeuksia kunnioittavassa valtiossa.

Tuomiosta ei jää merkintää rikosrekisteriin, mutta siitä voi olla haittaa esim. haettaessa sellaiseen työpaikkaan, johon pyydetään luotettavuuslausunto (mm. lentoasemat, ydinvoimalat, teleoperaattorikeskukset, viranomaiset, suuret atk-palveluyritykset ja erityiset tuotanto- ja tutkimuslaitokset).

4. Vapautus palveluksesta oman vakauksen perusteella myös muille ryhmille, kuin Jehovan todistajille.

On kyseenalaista ja epätasa-arvoista, että vain yksi ryhmä voi kieltäytyä asepalveluksesta vakaumuksensa perusteella. Tätä oikeutta ei kuitenkaan tule ottaa Jehovan todistajilta pois, jolloin totaalikieltäytyjien määrä kasvaisi entisestään. Parempi vaihtoehto olisi laajentaa sitä koskemaan muitakin.

Aiheesta on tehty Puolustusministeriössä professori Jukka Kekkonen johdolla selvitys, jossa arvioidaan nykyistä lainsäädäntöä. Selvitys valmistui toukokuussa 2013. Sen mukaan asiassa etenemiselle on kolme vaihtoehtoa:

1. Perustuslain muutos: puhuttaisiin maanpuolustusvelvollisuuden sijaan yleisestä velvollisuudesta palvelulla isänmaata. Tämä katkaisisi siviilipalveluksen kytköksen asepalvelukseen, ja mahdollistaisi siten myös Jehovan todistajien palveluksen.
2. Toinen Kekkonen esittelemistä vaihtoehdoista perustuisi palveluskelpoisuusluokitukseen. Tällöin nykyistä pienempi ja motivoituneempi osa ikäluokasta suorittaisi asepalveluksen tai vaihtoehtoisen palveluksen. Kekkonen ei kuitenkaan pidä tätä vaihtoehtoa hyvänä, koska se johtaisi käytännössä valikoivaan asepalvelukseen ja yhdenvertaisuuden takaaminen voisi olla vaikeaa.
3. Kekkonen mielestä kolmas mahdollinen ratkaisu on perustaa vakaumusta tutkiva toimielin, jolloin vapautus laajenisi koskemaan myös muita vastaavan vakaumuksen omaavia. Professori Kekkonen mukaan tämä olisi kansainvälisen oikeuskäytännön mukainen keino, mutta samalla se tarkoittaisi kuitenkin jonkinlaisen tutkintamenettelyn luomista ja käyttöönottamista.

Puolustusministeri Carl Haglund (r.) on kommentoinut Kekkonen ehdotuksia toteamalla, ettei yksikään niistä ole poliittisesti helposti toteutettavissa. Tämä on varmasti totta, mutta en ole ministeri Haglundin kanssa samaa mieltä siitä, että nykytilannekin olisi vaihtoehto. Nykyistä tilannetta ei voi mielestäni pitää tyydyttävänä. Ministeri Haglund on luvannut kertoa vaalikauden loppuun mennessä miten asiassa edetään, vai edetäänkö mitenkään. Vaihtoehdot ovat siis melkoisen avoinna. Varmaa on ainoastaan se, että aiheesta tulee käydä yhteiskunnallista keskustelua ja jatkoselvittelyä.

.....

Näiden yllä lueteltujen kehityskohteiden lisäksi kaikkien olisi hyvä pohtia myös sitä, mikä puolustuspolitiikan tarkoitus ylipäätään on. Mikäli tarkoituksena on vain maan puolustaminen, tulisi keskustelussa merkitä vain uhkien analysoiminen ja niiden torjuntaan varautuminen mahdollisimman tehokkaalla tavalla. Kansakuntaa kouluttavat ja yhdistävät tehtävät jäisivät silloin muiden, niitä tehtäviä varten luotujen instituutioiden harteille. Mutta toisaalta, miksi asiaa pitäisi katsella niin kapeakatseisesti? Voihan puolustusvoimien kaltaisella instituutiolla olla sen perustehtävien lisäksi myös muutoin yhteiskuntaa merkittävästi hyödyttäviä vaikutuksia, joita kannattaa hyödyntää mahdollisimman tehokkaasti. Kumpi tahansa näkökulma valitaan, on se kuitenkin poliittinen päätös, josta on voitava keskustella avoimesti.

Lopuksi on hyvä muistaa, että parasta turvallisuuspolitiikkaa on sittenkin viisas ulkopoliittikka ja hyvät suhteet Pohjois-Euroopan muihin valtioihin. Oli asevelvollisuutemme muoto tulevaisuudessa sitten mikä hyvänsä, tavoitteena tulee olla se, ettei poikiemme ja tyttöjemme tarvitse enää koskaan joutua uusiin sotiin.